

Satranç

Kıvanç Çefle [btsatranc@tubitak.gov.tr]

Etüt Gibi Oyun Sonu

Sevgili satrançseverler,
bildiğiniz gibi etütler
satranç antrenmanlarının
vazgeçilmez unsurlarıdır.

Bazıları doğal olmayan
pozisyonlara ve son derece
olağandışı fikirlere
dayansa bile oyuncunun
yaratıcılığını ve taktik
görüşünü keskinleştirmek
açısından paha biçilmez
değerdedirler.

Şimdi size sunacağımız
pozisyon ise kurgulanmış
bir etüt değil, ama
etüt gibi oyun sonu
nitelemesini hak ediyor.

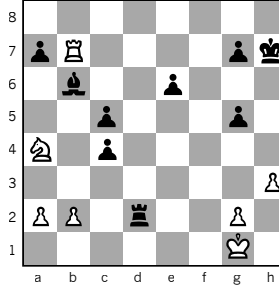

İşin ilginç yönü oyunun
kahramanları artık bugün
adı sanı unutulmuş
(ya da yalnızca bu oyun
sayesinde hatırlanan)
iki oyuncu:

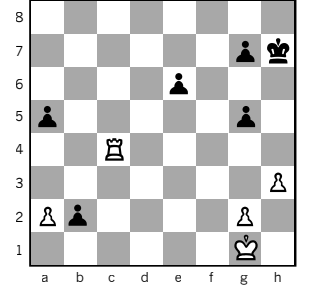
**Martin Ortueto Esteban ve
Jose Sanz Aguado.**

**Şimdi 1933 yılının Madrid'ine
gidiyoruz.**

Diyagram 1

Diyagram 2

Ortueto-Sanz
Kastilya Şampiyonası,
Madrid, 1933

Sıra siyahta, nasıl kazanır?

Oyun şöyle devam etti:

1. ... Kxb2!! 2. Axb2 c3 3. Kxb6!

(3. Ad3 c4+ 4. Şf1 cxd3 5. Şe1 Fe3 ve kazanır ya da 3. Ke7 cxb2 4. Ke1 c4+ 5. Şf1 c3 ve yine kazanır.)

3. ... c4!!

(3. ... axb6 4. Ad3 c4 5. Ac1 ve beraberlik. 3. ... c4!! ile atın d3'e gelmesi engelleniyor. Bu b6'daki kalenin alınmasından çok daha önemli.)

4. Kb4 a5! 5. Kxc4

(5. Axc4 c2 ve kazanır.)

5...cxb2 ve siyah kazanır
(Diyagram 2).

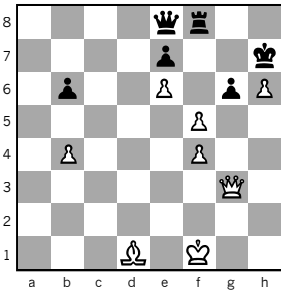
Beyaz çaresiz. Olağanüstü güzel bir final. Yine de bu oyunla ilgili bazı şaibeler yok değil: Bir defa, başlangıç pozisyonunun (Diyagram 1) bazı oyun sonu kitaplarında e6 ve g5 piyonları olmaksızın yer aldığı görülüyor. Aynı kombinasyonla kazanmak için gerçekten de siyahın bu piyonlara ihtiyacı yok. Ama e6 ve g5 piyonları varken siyah farklı bir yoldan (daha yavaş olsa da) ve sıradan bir şekilde kazanabiliyor. Sanki birileri "rötuşlayarak" pozisyonu satranç dünyasına sunmuş. Ayrıca Ortueto-Sanz oyunundakine çok benzer bir durum daha önce 1931 yılında Tylkowski-Wojciechowski arasında Polonya'da oynanmış bir oyunda da ortaya çıkmış. Siyah aynı kombinasyonla kazanmış... Dedikodular bir yana geçer piyonların gücünü gösteren, taktik vuruşlardan yana çok zengin, öğretici bir final. Etütlerin kimi zaman eleştirilen bir yönü ortaya konan pozisyonların bazen doğallıktan çok uzak olması ve pratik bir yararla-

Martin Ortueto Esteban

rının da olmaması. Aşağıdaki etüt (Diyagram 3) ise bu kez oyun gibi etüt diye nitelendirilebilecek şekilde kurgulanmış: Sanki beyaz kalite feda ederek rok yapmış şaha karşı bir mat saldırısı başlatmış, biraz daha fazla riske girerek kendi şahının önündeki piyonları sürmüş ve siyahın savunmasını yarmayı denemiş gibi. Ama saldırısı hız kaybetmiş ve ufukta beraberlikten fazlası pek görünmüyor. Acaba bir kazanma yolu var mı?

Diyagram 3

Oleg Pervakov, 1997

Var elbette:

Jose Sanz Aguado

1. Fa4!! b5

Siyah vezir fili alamaz; çünkü eğer 1. ... Vxa4 2. Vxg6+ Şh8 3. Vg7 ise mat var.

2. fxcg+! Vxg6!

2. ... Şxh6 kötü olurdu: 3. Vh4+ Şg7 4. Vh7+ Şf6 5. g7 Kg8 6. Fc2 Kxg7 7. Vf5 mat. Eğer 2. ... Şg8 3. g7 Kf5 4. h7+ Şxh7 5. g8=V+ Vxg8 6. Vh4+ Şg7 7. Vxe7+ Şg6 8. Fc2 ve yine kazanır.

3. Fc2!

Bu hamleyle siyah vezir hem g sütünü üzerinde, hem de b1-h7 hattı üzerinde açmazda kalıyor. Ender görülen bir durum.

3. ... Kxf4+! 4. Şg1!

Tek kazanma yolu (4. Şg2?? Vxc2+; 4. Şe1? Ke4+; 4. Vxf4? Vxc2 5. Vf7+ Şxh6)

Türk Satrancının Büyük Başarısı

Haziran ayının son günlerinde Türk satrancı adına çok güzel bir haberle sevindik. Rusya Federasyonu'nun Hantı-Mansiysk kentinde yapılan 2017 Dünya Takımlar Şampiyonası'nda A Milli Satranç Takımımız beşinci oldu.

Bu Türk satranç tarihinin en büyük başarısı olarak değerlendiriliyor. Mısır, Polonya ve Norveç'e üstün gelen takımımız Rusya, Ukrayna gibi satranç devleriyle, Hindistan'la ve şampiyonanın birincisi Çin'le berabere kalmayı başardı. Yalnızca ABD'yle ve Belarus'la yaptığı maçları kaybetti.

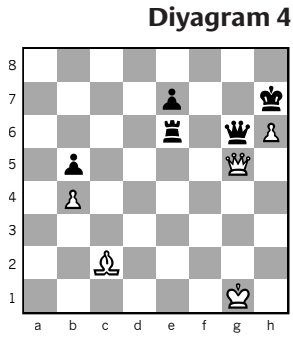
Michal Krasenkow'un kaptanlığını yaptığı, Dragan Solak, Mustafa Yılmaz, Emre Can, Vahap Şanal ve Batuhan Daştan'dan oluşan milli takımımızı kutlarız.

4. ... Kf6! 5. Vg5!

Bu hamleyle beyaz 5. ... Şxh6 hamlesini önlemiş oluyor.

5. ... Kxe6!

(Diyagram 4)

6. Şf1!

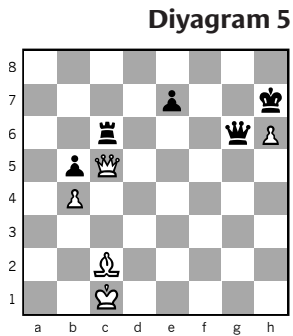
Eğer 6. Fxg6+? Kxg6 ise, beyaz vezir de açmazda olduğu için beraberlik

6. ... Kf6+ 7. Şe1 Ke6+ 8. Şd1

Eğer 1. Şd2 Ke2+! ise beraberlik

8. ... Kd6+ 9. Şc1! Kc6 10. Vc5!!

(Diyagram 5)

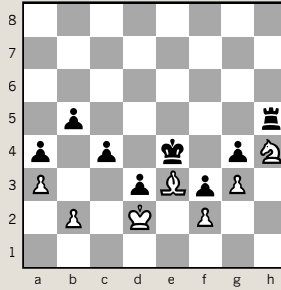

Beyazın 1. Fa4!! ile siyahın piyonunu b5'e gelmeye zorlamasının sebebi dokuz hamle sonra ortaya çıkıyor: Eğer piyon şimdi b6'da olsaydı vezir c5'e gelemezdi.

Şimdi beyaz kazanır. Çünkü 10. ... Kxc5 11. bxc5 Şxh6 12. Fxg6 Şxg6 13. c6 ve piyon durdurulamaz. Fantastik ve öğretici.

Ayın sorusu

Diyagram 6

Lund-Nimzovitch
Oslo, 1922

Aron Nimzovitch (1886-1935) açılış kuramında Hipermodern Okul'un kurucularından ve döneminin en güçlü oyuncularından. Satranç literatürünün klasik eserlerinden *Benim Sistemim* adlı kitabın yazarı. Yandaki pozisyonda (Diyagram 6) oynama sırası siyahlarla oynayan Nimzovitch'teydi ve o şık bir şekilde oyunu kazandı. Nasıl? Bu parti de etüt gibi oyun sonu benzetmesini hak etmiyor değil.

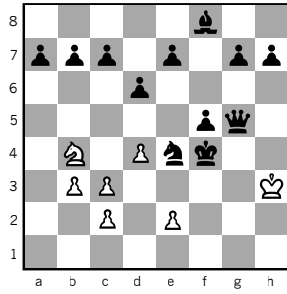

Aron Nimzovitch (solda)

Temmuz Sayısında Sorulan Soruların Çözümü

Önce soruları hatırlayalım. Aşağıda her iki soruya ait diyagramlarda beyazın hamlesini yapmasından sonraki durumu görüyoruz (Diyagram 7 ve 8). Oysa başka bir hamle oynayarak siyahı mat edebilirdi. Soru iki diyagram için de aynı: Beyazın son hamlesi neydi, bu hamle yerine hangi hamleyle mat edebilirdi?

Diyagram 7

Bror Larsson, Herbert Hultberg
Eskilstuna-Kuriren, 1955

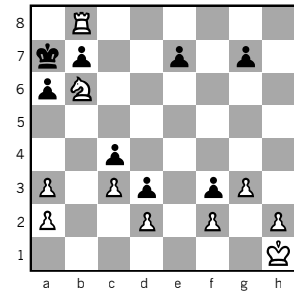
Çözüm:

İlk bakışta beyazın son hamlesinde Ab4-d5 hamlesi ile mat fırsatını kaçırdığını tahmin ediyoruz. Peki ama oynadığı son hamle neydi?

Siyah piyon zincirine dikkat edersek siyahın her iki kalesinin sekizinci yatayda tahtanın ortalarına gelemeden alındığını görebiliyoruz. Bu durumda tahtada gözükmeyen siyah at beyazın b2 piyonu tarafından c3'te, oyunun başında c8'de duran fili de (beyaz kareler üzerinde hareket ettiğinden) beyazın a2 piyonu tarafından b3'te alınmış olmalıdır. Ancak beyaz son hamlesinde bu hamlelerden birini yapmış olamaz. Örneğin son hamlesinde a2 piyonu ile b3'te duran siyah fili almış olsun. Bu hamleyi geriye alalım, piyon a2'ye geri gelsin ve b3'e siyah fili koyalım. O zaman en baştaki tahminimizin yanlış çıktığını görürüz, çünkü fil d5 karesini tuttuğu için beyaz Ab4-d5 ile mat edemezdi. Yani soru-

da ifade edildiği gibi kaçırmış olduğu bir mat olmazdı. Beyaz son hamlesinde b2 piyonu ile c3'te duran siyah atı da almış olamaz. Çünkü bu kez at d5'i tutmaktadır. Geriye kalan tek olasılık beyazın son hamlesinde d2-d4 oynamış olmasıdır. Bu hamleyi geri alırsak beyazın tahmin ettiğimiz gibi Ab4-d5 değil, Ab4-d3 hamlesi ile mat fırsatını kaçırdığını görürüz! Tahminleri boşa çıkarmak da problem kurucuların en sevdiği şeylerdendir.

Diyagram 8

Erich Bartel
Die Schwalbe, 1973

Çözüm:

Beyaz son hamlesinde c7'deki piyonu ile siyahın b8'de duran atını almış ve kale çıkmıştı (c7xb8=K). Bu hamleyi geriye alalım: b8'e siyah atı ve c7'ye beyaz piyonu koyalım. İşte bu pozisyonda beyaz piyonunu c8'e sürüp at çıkarak mat edebilirdi (c7-c8=A mat). Peki neden b8'de kale, vezir ya da fil değil de at olmak zorunda? Eğer b8'de siyah kale ya da vezir olsaydı beyaz c7-c8=A hamlesiyle mat edemezdi (kale ya da vezir atı alırdı). B8'de siyah fil de olamaz. Siyah e7 ve g7 piyonları hiç hareket etmemiş olduğuna göre f8 fili hiç hamle yapmadan yerinde alınmış olmalıdır. O zaman b8'deki fil ancak piyon terfisiyle ortaya çıkmış olabilir. Oysa birinci yatayda piyon terfisiyle ortaya çıkan bir siyah fil beyaz piyonların blokajı yüzünden asla b8'e gelemezdi.